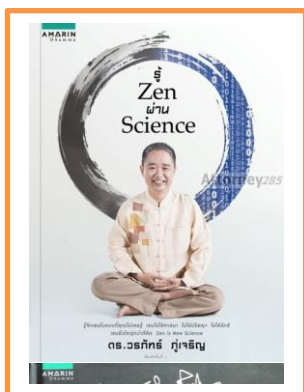

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

รู้ Zen ผ่าน Science Know Zen Through Science

ผู้แต่ง : ดร.วรภัทร์ ภูเจริญ
สำนักพิมพ์: อมรินทร์ธรรมะ
พิมพ์ครั้งที่: 1
ปีที่พิมพ์: 2449
จำนวนหน้า: 171 หน้า

พระครูปริยัติกิตติโชติ (ยศวิภรณ์ เปมสิโล)

Phrakru Pariyatkittichot (Yosaviphon Pemsilo)

สิทธิโชค ปาณะศรี

Sitthichok Panasree

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Nakhon Si Thammarat Campus

E-mail: 6703204014@mcu.ac.th

1. บทนำ

วรภัทร์ ภูเจริญ ผู้เขียนหนังสือเรื่อง รู้ Zen ผ่าน Science มีชีวิตเติบโตมาในครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก เรียนหนังสือในโรงเรียนคริสต์คาเบรียล เรียนจบปริญญาตรี ด้านเคมีเทคนิค คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จบปริญญาโท ด้านวิศวกรรมวัสดุศาสตร์จาก Youngstown State University และปริญญาเอก ด้านเครื่องกลและวัสดุศาสตร์ จาก Cleveland State University, USA. ได้มีโอกาสทำงานวิจัยให้กับองค์กรนาซา (NASA) จากนั้นเดินทางกลับสู่ประเทศไทย ทำงานเป็นอาจารย์ที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มเห็นตนเองชัดเจนและศึกษาคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ได้ศึกษาการปฏิบัติกับหลวงปู่ จันทา ถาวโร วัดป่าเขาน้อย จังหวัดพิจิตร และหลวงพ่อก๊วย วัดป่าธรรมอุทยาน จังหวัดขอนแก่นเพราะเชื่อว่า การมี “โค้ช” เป็นสิ่งจำเป็น และได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเซนในหลาย ๆ ประเทศ จนสุดท้ายเกิดความเข้าใจว่า ทุกอย่างเป็นหนึ่งเดียวกัน และเซนเป็น “กระบวนการเรียนรู้” อย่างหนึ่ง ที่มีจุดหลัก คือ “ใจสู้ใจ”

หนังสือ “รู้ Zen ผ่าน Science” พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2449 จำนวน 171 หน้า

ได้รับบทความ: 7 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 31 ตุลาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 4 พฤศจิกายน 2567

Received: August 7, 2024; Revised: October 31, 2024; Accepted: November 4, 2024

หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอที่อ่านง่าย จบเป็นภาค ๆ จากง่ายไปหายาก ด้วยศาสตร์สมัยใหม่ โดยต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจได้โดยง่ายในเรื่องของเซน ประกอบด้วย 8 ภาค 13 เรื่อง

2. โครงสร้างของหนังสือ

ในการวิจารณ์หนังสือ “รู้ Zen ผ่าน Science” เพื่อให้เห็นภาพรวมของข้อมูลในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์ขอนำเสนอในประเด็นเนื้อหาโดยย่อ ดังนี้

ภาค 1 : What is Zen?

ภาคที่ 1 เป็นภาคที่ผู้เขียนต้องการปูพื้นฐานให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่อง เซน (Zen) เพื่อคลายความสงสัยว่า แท้จริงแล้ว เซน คือ อะไร โดยอธิบายว่า เซนเป็นนิยายหนึ่งในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ที่มีการนับถือในแถบประเทศเอเชียตะวันออก เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และผู้เขียนอธิบายว่า เราไม่สามารถอธิบายความหมายของเซนได้ เนื่องจากเซนมีหลักการสำคัญอยู่ว่า “ข้ามอายตนะ อธิบายไม่ได้” ซึ่งใกล้เคียงข้อความที่ว่า “แต่ที่อธิบายได้ มิใช่แต่อายตนะ” (พจนา จันทรสันติ, 2442)

ผู้เขียนได้อธิบายความหมายของการข้ามอายตนะอธิบายไม่ได้โดยยกตัวอย่างว่า เราไม่สามารถอธิบายกลิ่นของไข่เจียวด้วยภาพวาดได้ เพราะภาพเราต้องดูด้วยตา กลิ่นเราต้องใช้จมูกดม ไม่สามารถแต่งเพลงเพื่ออธิบายความเผ็ดของพริกขี้หนูได้ เพราะเพลงต้องใช้หูฟัง เป็นต้น หรือจากคำเปรียบเทียบที่บอกว่า “หมิ่นคำพูดสู้ภาพเพียงภาพเดียวไม่ได้” แต่ภาพเพียงภาพเดียวก็อธิบายเรื่องใจไม่ได้เหมือนกัน ต่อให้มีเป็นล้านภาพก็อธิบายเรื่องใจไม่ได้” นี่คือ ความหมายของข้อความว่า “ข้ามอายตนะอธิบายไม่ได้”

จากนั้น ผู้เขียนได้อธิบายความเป็นมาของเซนว่า เซน (Zen) เริ่มต้นที่ “ใจสู่ใจ” เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงประทับ ณ ภูเขาคิซุมภูฏ ในคำคืนที่ท้าวมหาพรหมเสด็จเข้าเฝ้า และถวายดอกบัวเป็นพุทธบูชา พร้อมทั้งอาราธนาให้ทรงแสดงธรรม พระพุทธองค์ทรงชูดอกบัวขึ้นในท่ามกลางสันนิบาตโดยไม่ตรัสอะไร พระมหากัสสปะมีดวงตาเป็นประกายเข้าใจความหมายแห่งนัยและบรรลุธรรมในทันที จะเห็นได้ว่า เซน เป็นกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) รูปแบบหนึ่งเท่านั้น เซนสอนให้รู้จักการสื่อสารแบบ “ใจสู่ใจ” และผู้เขียนยังอธิบายว่า เซน อยู่ที่ใจ อยู่ในทุกศาสนา ไม่ต้องมีกระบวนการเรียนรู้ที่วุ่นวาย ไม่มีพิธีรีตอง ไม่มีคัมภีร์ ไม่มีการท่องจำ ใช้เพียงแค่วิธีใจสู่ใจเท่านั้น ดังที่ ซูสุกิกล่าวว่า “เซนไม่มีลัทธิคำสอนหรือปรัชญาพิเศษใด ๆ เลย ไม่มีมโนภาพเป็นชุด ๆ หรือ กฎเกณฑ์ทางพุทธปัญญาเป็นชุด ๆ ใด ๆ เลย มีอยู่อย่างเดียวคือ พยายามเปลื้องตนให้พ้นจาก พันธะแห่งการเวียนว่ายตายเกิด โดยอาศัยวิธีเข้าใจทางสหญาณบางอย่างที่เฉพาะตัวเท่านั้น” (ซูสุกิ, 2418)

ภาค 2 : What is New Science?

ในภาคที่ 2 ผู้เขียนมุ่งที่จะนำเสนอถึงวิทยาศาสตร์ใหม่ (New Science) เพื่อปูพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้วยการอธิบายความรู้แบบวิทยาศาสตร์เดิมของนิวตัน (Newtonian Science) ที่มองว่า โลกและจักรวาลประกอบด้วยสสาร เป็นรูปธรรม แยกเป็นหน่วยย่อยได้ สัมผัสได้ด้วยประสาททั้งห้า สิ่งใดที่ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาททั้งห้า สิ่งนั้นไม่มีจริง จากนั้นผู้เขียนก็อธิบายถึงพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์จนถึงยุควิทยาศาสตร์ใหม่ (Non-Newtonian Science/New Science) จนเข้าสู่แนวความคิดเรื่องฟิสิกส์ควอนตัม (Quantum Physics) ที่มองว่า สรรพสิ่งบนโลกไม่อาจคาดเดาได้ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากนั้น ผู้เขียนยังได้อธิบายว่า มีนักวิทยาศาสตร์มากมายในเวลาต่อมาได้เริ่มเข้าใจแนวคิดของศาสนาพุทธมากขึ้น โดยสรุปว่า “แท้จริงสรรพสิ่งแม้แต่จิตวิญญาณไม่ได้สูญหายไป เพียงแค่ย้ายไปอีกที่ หรือเปลี่ยนสภาพ หรือเปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติไปเท่านั้นเอง เช่นเดียวกับการเกิด-ดับของจิต หรือที่เรียกตามภาษาจิตวิทยา คือ 0-1” ถือเป็นการปูพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อไปนำไปสู่เรื่อง เช่น คือ วิทยาศาสตร์ใหม่ ในภาคต่อไป

ภาค 3 : Zen คือ วิทยาศาสตร์ใหม่

ในภาคที่ 3 นี้ ผู้เขียนได้อธิบายถึงแนวคิด 0 - 1 และการกะพริบ โดยอธิบายว่า โลกนี้ไม่มีปาฏิหาริย์ เมื่อทุกอย่าง คือ การกะพริบ มีการอธิบายข้อสงสัยที่ว่า หลวงพ่อหลวงปู่เดินผ่านกำแพงได้หรือไม่ ผู้เขียนอธิบายว่า ถ้าคิดแบบวิทยาศาสตร์ใหม่ จะคิดว่า กำแพงมีการกะพริบ 0-1 ส่วนหลวงพ่อท่านนั้น จิตของท่านก็เป็น 0 ตลอดกาล (0 หมายถึง สภาวะจิตนิ่ง) ส่วนกายเนื้อของหลวงพ่อ ก็มีการกะพริบ 0-1 เช่นกัน ดังนั้น ช่วงที่ทั้งสามสิ่ง กำแพง - จิต หลวงพ่อ - กายเนื้อ กะพริบพร้อมกัน เป็น 0-0-0 หลวงพ่อก็สามารถเดินผ่านกำแพงได้ ในส่วนนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า มีการความใกล้เคียงกับการอธิบายเรื่องการเข้า-ออกจากนิโรธสมบัติของพระอริยบุคคล (พระวิสุทธิมรรค, 2440: 1)

นอกจากนั้น ผู้เขียนได้อธิบายว่า เช่น คือ SLP การโปรแกรมทางจิต เช่นเป็น SLP (Spiritual Linguistic Programming) หมายถึง โปรแกรม (สั่งการ) ลึกลงไปถึงระดับจิตใจหรือจิตวิญญาณ โดยหลักการทั่วไปของ SLP คือ การได้เห็น หรือได้ยินซ้ำ ๆ การฝึกทำซ้ำ ๆ และทำบ่อย ๆ เพื่อให้ซึมซับลงไปในจิตใจ เช่น ศาสนาพุทธสอนให้เรากราบพระ 3 ครั้ง โดยที่การกราบแต่ละครั้งมีความหมาย ได้แก่ กราบหนึ่งระลึกถึงพระพุทธ กราบสองระลึกถึงพระธรรม กราบสามระลึกถึงพระสงฆ์ เมื่อทำบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ พุทธศาสนิกชนจะค่อย ๆ ซึมซับเรื่องการบูชาพระรัตนตรัยไปเอง

ภาค 4 : ใครบ้างที่มีความเป็นเซน

ในภาค 4 ผู้เขียนได้อธิบายถึงคนยุคใหม่กับเซน ใน 3 ประเด็น ได้แก่ นักวิชาการกับความเป็นเซน จิตกรเอกของโลกกับความเป็นเซน และศิลปินนักร้องระดับโลกกับความ

เป็นเซน โดยผู้เขียนได้พูดถึงว่ามีนักวิทยาศาสตร์ นักวิชาการ นักคิด นักปรัชญาจำนวนมากน้อยที่ให้ความสนใจ หันมาศึกษาและให้กำเนิดข้อเขียน และแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งผู้เขียนมองว่า นั่นคือ ความเป็นเซนรูปแบบหนึ่งของพวกเขา โดยมีการยกตัวอย่างนักวิชาการที่มีความเป็นเซน เช่น เดวิด โจเซฟ โบห์ม, นีลส์ บอห์ร, เออร์วิน ชโรดิงเงอร์, มาร์กาเร็ต เจ.วิตลีย์ และฟิลิป คอตเลอร์

ในส่วนของจิตรกรเอกของโลกกับความเป็นเซน ผู้เขียนเสนอความคิดของปาโบล ปิกัสโซ (Pablo Picasso ค.ศ. 1881-1973) ศิลปินเอกชาวสเปน ปิกัสโซบอกว่า “ในเมื่อโลกทุกวันนี้มันเข้าใจ ไม่ได้ แล้วฉันจะวาดภาพให้เข้าใจได้ทำไม” และมีคนถามต่อไปว่า “แล้วทำไมไม่วาดให้เหมือนจริงล่ะ” ปิกัสโซตอบว่า “ทั่วทั้งจักรวาลหรือทั่วทั้งโลกใบนี้ ไม่มีอะไรจริงสักอย่าง สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นสมมติอยู่แล้ว ใครบ้างที่วาดเหมือนจริง” ผู้เขียนสรุปในส่วนนี้ว่า ความหมายของศิลปะที่แท้จริงจึงไม่ต่างจากเซน กล่าวคือ เป็นการถ่ายทอดแบบใจสู่ใจ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “เซนเป็นศัตรูของความคิดวิเคราะห์ (analysis) แต่เป็นมิตรกับอวิชฌัตติกญาณ” (Hoover, 1978: 13) นอกจากนั้น ผู้วิจารณ์มองว่า เซน มีความเกี่ยวข้องกับงานศิลปะอย่างใกล้ชิด ดังคำกล่าวของซูสุกิที่ว่า “เซนอาจคงมีอยู่โดยไม่มีศิลปกรรมมาเกี่ยวข้องได้ แต่จะมีอยู่โดยปราศจากศิลปะหาได้ไม่” หรือ “พวกอาจารย์เซนอาจมิใช่ นักปรัชญาเมธีที่ดี แต่บ่อยทีเดียวที่ปรากฏว่า เป็นศิลปินที่ปรารถนาดี” (ซูสุกิ, 2418: 34)

สำหรับศิลปินนักร้องระดับโลก ผู้เขียนได้อ้างถึงนักร้องระดับโลก อย่าง มาดอนนา, บ็อบ ดิแลน, ปีเตอร์ ดอลแลนด์แมรี และจอห์น เลนนอน ซึ่งเป็นนักร้องที่ล้วนมีแนวคิดต่อต้านวัตถุนิยมต่างมีความเป็นเซน

ภาค 5 : หนทางแห่งการเข้าถึงเซน

ในภาคนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอให้ผู้อ่านได้เข้าใจและเรียนรู้ถึงวิธีการเข้าถึงเซน ด้วยการลงมือทำ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยแสดงให้เห็นว่า วิทยาศาสตร์ใหม่และเซนมีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือ เน้นเรื่องทำเอง-รู้เอง ทำมาก-รู้มาก ทำเอง-เจอเอง โดยเน้นการเรียนการสอนที่เป็น “ปัจเจกตั้ง” ในส่วนนี้ผู้วิจารณ์เห็นว่า มีความสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา ดังพุทธภาษิตที่ว่า “อตตา หิ อตตโน นาโถ” (ขุ.ธ. 24/36) แปลว่า ตนต้องเป็นที่พึ่งของตน

นอกจากนั้น ผู้เขียนอธิบายว่า การที่จะเข้าถึงเซนได้นั้น จะต้องเริ่มต้นที่ฐานกาย (Sensing) ก่อน ซึ่งเป็นการเรียนรู้กาย จากนั้นมาฝึกฐานใจ (Feeling) อันเป็นการรับรู้และจัดการทางอารมณ์ สุดท้าย ฝึกฐานคิด (Thinking) ซึ่งเป็นการใช้สมอง

โดยสรุป ผู้เขียนมีมุมมองว่า ในการเข้าถึงเซนนั้น จะต้องมีการฝึก โดยอธิบายว่า “การฝึกเซน คือ ฝึกกายรู้กาย ฝึกจิตตอนจิตว่าง หมายความว่า จิตว่างจากกิเลส โดยอาศัยสติ เข้าไปแยกจิตกับความคิดออกจากกันอย่างถาวร และให้ระวังความคิดจร” ซึ่งส่วนนี้

ผู้วิจารณ์มองว่า มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ที่ให้พิจารณาให้เห็นภายในกาย (กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน) (ที.มหา. (ไทย) 10/373/248)

ภาค 6 : นิพพานอยู่ที่ไหน

ในภาค 6 มีประเด็นที่ผู้เขียนได้นำเสนอ คือ ทำอย่างไร ไม่ให้สร้างภพ สร้างชาติต่อไปอีก วิธีหยุดสร้างภพ สร้างชาติ เวทนาซีโร่ คือ อะไร เริ่มที่ละจุด ตามคุณแห่งกรรม ได้เวลาวิเคราะห์กราฟ อยากเข้าถึงนิพพานต้องทำอย่างไร ผู้เขียนอธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสรรพสิ่งในโลกจะเกิดขึ้นในลักษณะ 0 กับ 1 (off = 0 = ดับ = min/on = 1 = เกิด = max) เทียบเคียงได้กับระบบดิจิทัล หมายความว่า จิตดับ คือ 0 เมื่อเกิดจิตมีพลังงานพุ่งออกมา คือ 1 แต่ถ้าเป็นพลังงานเชิงลบก็กลายเป็น -1 เท่ากับว่า “มีการสร้างภพ สร้างชาติต่อไป”

เวทนาซีโร่ (อทุกขมสุขเวทนา) ผู้เขียนอธิบายให้เข้าใจง่าย ๆ ว่า เวทนาที่เป็นศูนย์ ไม่บวก ไม่ลบ ไม่สุข ไม่ทุกข์ ไม่เป็นอะไรทั้งสิ้น เป็นแค่สภาพกลาง ๆ บางคนอาจเจอแล้ว แต่ก็ไม่ทัน รู้ไม่ทัน เพราะเวทนาซีโร่มาเร็วมาก แต่ถึงอย่างนั้นต้องฝึกให้ได้ ฝึกมาก ๆ เพื่อให้เข้าใจ เวทนาซีโร่

อยากเข้าถึงนิพพานต้องทำอย่างไร ประเด็นนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า อยากหลุดพ้นจากวัฏสงสารและเข้าสู่นิพพานไม่ได้อยู่ที่จิตสุดท้ายเป็นบวก เพราะการเข้าสู่นิพพานนั้น จิตสุดท้ายต้องเป็น 0 หรือจิตว่างอย่างต่อเนื่อง (ว่างจากกิเลส) จะเรียกว่า เวทนาซีโร่ หรืออทุกขมสุขเวทนา

ภาค 7 : กลับมาที่“เซน”

ภาค 7 ผู้เขียนอธิบายถึงแนวคิดที่ “ผมเคยคิดแบบวิทยาศาสตร์เก่า” คนที่มีแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์เก่า ชื่นชอบความสมบูรณ์แบบชอบตัดสินกำหนด คนนี้ดีคนชั่ว จึงไม่แปลกที่ในยุควิทยาศาสตร์เก่าจะเต็มไปด้วยจำเลยทางสังคม และแพะรับบาป ต่างจากวิทยาศาสตร์ใหม่และเซนที่ไม่เคยมองว่า คนนี้ดีคนชั่ว เซนมองทุกอย่างว่า เป็น “วงกลม” วันนี้เขาดี พรุ่งนี้อาจจะชั่วก็ไม่เป็นไร เพราะมันเป็นอย่างนั้นเอง ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงได้แค่รู้จักยอมรับและเข้าใจ

อีกประการหนึ่ง ผู้เขียนอธิบายถึง หัวใจของเซน โดยอ้างถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า พระพุทธเจ้าสอนไว้ชัดเจนว่า อย่าไปดูว่าใครต่ำกว่า สูงกว่า หรือเสมอกับเรา หมายถึง “อย่าด่วนตัดสินใจ” ในขณะที่ เซน เชื่อว่าสรรพสิ่งล้วนเป็นสิ่งเดียวกัน หรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (oneness) ในเรามีท่าน ในท่านมีเรา หัวใจของเซน คือ รู้ใจตนเองให้ได้ คิดให้น้อย ๆ หยุดคิด แล้วมาฝึกกายรู้กายให้มาก ๆ เพราะฐานกายสำคัญกว่าฐานจิต ประเด็นนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า มีความสอดคล้องกับการอธิบายของ สุวรรณา สถาอานันท์ (2443) ที่ว่า “(เซน) เป็นการศึกษาและการปฏิบัติที่ใช้วิธีพิเศษ คือการรวมปริยัติเข้ากับ

ปฏิบัติ และรวมสมณะเข้ากับวิปัสสนา ประพตติกระทำเพียงอย่างเดียว ก็ได้ผลทั้งสองอย่าง พร้อมกันไปในตัว โดยวิธีที่ประดิษฐ์ขึ้นอย่างฉลาด ทำให้เกิดความรวดเร็วดุจฟ้าผ่าเปรี้ยง และยิ่งที่เดียวได้นกสองตัวหรือหลายตัว คือ รู้ธรรมะ และมีความแหลมคมทางปัญญา มีสติ พร้อมกับปัญญา ซึ่งมีผลอย่างเดียวกับวิธีการแห่งพุทธศาสนาอย่างเดิมแท้ ที่เจโตวิมุตติกับ ปัญญาวิมุตติ ไม่อาจแยกจากกันในการบรรลุมรรคผลครั้งหนึ่งๆ”

ภาค 8 : เป้าหมายของหนังสือเล่มนี้

ภาคที่ 8 เป็นภาคสุดท้ายของหนังสือ ผู้เขียนได้นำเสนอข้อสรุปไว้ 4 ประเด็น คือ 1) พระพุทธเจ้า คือ บรมครูทางวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง 2) ฝึกฐานกายให้มาก ๆ 3) หากเราหา สัจธรรมที่ถูกต้องเจอแล้ว เราจะรู้ว่า ทุกศาสนา พูดเรื่องเดียวกัน คือ “ความรักและความเมตตา” 4. เปิดใจ เปิดมุมมองเรียนรู้ศาสตร์ ใหม่ ๆ คุณรู้วิทยาศาสตร์ใหม่หรือยัง ถ้ายังก็อย่าด่วนพิพากษา และ 4. เซน คือ กระบวนการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ศาสนา ไม่ใช่ปรัชญา หรือลัทธิ เซน สามารถนำไปใช้ได้กับหลาย ๆ ศาสตร์ ปัจจุบันประเทศที่เจริญแล้วได้นำกระบวนการเรียนรู้แบบเซนมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เช่น สตีฟ จ๊อบส์ (บริษัท แอปเปิล) มาร์ก ซักเคอร์เบิร์ก (ผู้ก่อตั้งเฟซบุ๊ก) แจ็ค หม่า (ผู้ก่อตั้งบริษัทอาลีบาบา)

บทส่งท้ายของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้สะท้อนความจริงว่า ตอนนี้อาวตวันตกมีการเรียนรู้เกี่ยวกับเซน ทำความเข้าใจเรื่องของจิตใจเพิ่มขึ้นทุกปี สามารถอธิบายวิทยาศาสตร์ใหม่ได้มากกว่าชาวตะวันออกต้นคิดเสียอีก คนไทยเรากลับทิ้งช่วงวัฒนธรรมไทยที่บรรพบุรุษคิดค้นและถ่ายทอดกันมา วัฒนธรรมที่สอนให้รู้จักการฝึกฐานกาย ฝึกการมีสติ ฝึกตามวิถีเซน เช่น มวย รำกระบอง เป็นการฝึกฐานสมาธิ การกราบพระสามครั้งเป็นการฝึกฐานกาย การทำบายศรี เพื่อทำจิตให้เป็นหนึ่ง แม้แต่ชาวญี่ปุ่นรุ่นใหม่อเอง ก็ไม่เข้าใจวัฒนธรรมอันดีงามของตนเองเหมือนกัน สิ่งที่เคยได้รับการยกย่องว่าเป็นเซนในอดีต มาวันนี้กลายเป็นเซนรูปแบบที่ปราศจากความเข้าใจ ไม่ว่าสวนหิน หินสามก้อน การจัดดอกไม้ หรือ การชงชาญี่ปุ่น ชาวไทยคายวัฒนธรรมที่ดีงามนี้ออกไป เพราะเราไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงเหล่านี้ คิดแค่ว่าเซย์ ไม่ทันสมัย เสียเวลา จริง ๆ แล้ว เซน ไม่ได้อยู่ไกลตัวเราเลย เซนอยู่รอบ ๆ ตัวเราต่างหาก ลองเปิดใจเรียนรู้เซนแล้วจะรู้ว่า เซนยิ่งใหญ่กว่าที่คุณคิด และเซนสามารถพาคุณไปรู้จัก “นิพพาน” ได้

หนังสือเล่มนี้ ไม่ใช่เป็นหนังสือที่เจาะลึกถึงความเป็นมาของเซนอย่างละเอียด การสืบทอดของปรมาจารย์เซน อิทธิพลในประเทศต่าง ๆ วิธีการปฏิบัติของเซน เช่น การทำชาเซน (Zazen) สมาธิแบบเซน ชันเซน (Sanzen) เรื่องราวของปรมาจารย์เซนในอดีต บทสนทนา ปริศนาธรรม และม็อนโด (Mondo) วิธีการถามตอบแบบตันที่ทันใด เป็นต้น

3. ทศนวิจารณ์

หลังจากได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ผู้วิจารณ์ขอเสนอข้อวิจารณ์ ดังนี้

1. ลักษณะของหนังสือ

เป็นหนังสือที่สร้างจุดสนใจให้ผู้อ่านเกิดความสนใจตั้งแต่หน้าปกด้วยการตั้งชื่อเรื่องไว้อย่างน่าสนใจ จากนั้นนำเสนอโครงสร้างของหนังสือด้วยการสรุปย่อเนื้อหาแต่ละภาคไว้ในส่วนคำนำผู้เขียนเป็นการแนะนำเนื้อหาโดยย่อให้ผู้อ่านทราบในเบื้องต้น

2. การเรียบเรียงเนื้อหา

ผู้เขียนได้เรียบเรียงเนื้อหาโดยแบ่งออกเป็น 8 ภาค ประกอบด้วย 13 ประเด็น โดยอธิบายเนื้อหาจากง่ายไปหายาก ด้วยภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจได้โดยง่าย เป็นการอธิบายเชิงเปรียบเทียบข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เก่าและใหม่ เพื่อนำไปสู่การเข้าใจเรื่องเช่นได้อย่างน่าสนใจ

3. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา

ผู้เขียนมีการนำเสนอเนื้อหาด้วยการใช้ภาษาสมัยใหม่ที่ทุกคนสามารถเข้าใจได้โดยง่ายและใช้การนำเสนอโดยมีการยกตัวอย่างเปรียบเทียบความทางวิทยาศาสตร์เก่าและใหม่เชิงเปรียบเทียบกับหลักคำสอนเรื่องเช่นได้อย่างสอดคล้องลงตัว

4. แรงบันดาลใจในการเขียน

เป็นการเขียนที่ผู้เขียนได้แรงบันดาลใจจากการศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติธรรมจากครูบาอาจารย์ต่าง ๆ แล้วนำมาถ่ายทอดสู่ผู้อ่านด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ทั้งส่วนที่เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความรู้เรื่องเซนในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งมีการยกตัวอย่างที่ผู้อ่านเข้าใจได้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

5. มุมมองที่โดดเด่นของหนังสือ

5.1 การนำเสนอเรื่องเซนด้วยภาษาง่าย

เบื้องต้น ผู้เขียนอธิบายความรู้เบื้องต้นทางวิทยาศาสตร์ทั้งเก่าและใหม่เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจเรื่องเซน ด้วยวิธีการที่เรียบง่ายแบบเซน

5.2 การอธิบายศัพท์เฉพาะที่เข้าใจได้ง่าย

ผู้เขียนได้อธิบายศัพท์เฉพาะทั้งศัพท์ทางวิทยาศาสตร์และศัพท์ทางพระพุทธศาสนาด้วยภาษาที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย

5.3 การแนะนำการดำเนินชีวิตแบบเซน

หนังสือเล่มนี้ นอกจากจะให้ความรู้เรื่องเซนแบบง่าย ๆ ผ่านความรู้ทางวิทยาศาสตร์แล้ว ยังเป็นการนำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย การปฏิบัติตนในการ

ใช้ชีวิตแบบเซนในแนวทางใหม่ ที่ผู้อ่านสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน และสามารถนำผู้ปฏิบัติไปสู่การมีจิตว่าง (นิพพาน) ได้ด้วย

4. สรุป

เมื่อผู้อ่าน ๆ หนังสือเล่มนี้จบแล้ว ก็จะได้สิ่งสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ 1) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เข้าใจโดยง่าย 2) อัตลักษณ์ของเซน 3) วิธีการของเซน 4) การบรรลุแบบเซน และ 4) การดำเนินชีวิตแบบเซน ผู้เขียนอาศัยองค์ความรู้ที่ดีทางวิทยาศาสตร์ และความรู้ทางพระพุทธศาสนาแบบเซน ประสบการณ์ จากการศึกษาค้นคว้าและการปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง จากนั้นนำประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ มาอธิบายถ่ายทอดด้วยวิธีการแบบสมัยใหม่ มีการใช้คำศัพท์ที่ไม่ใช่วิชาการ ผสมผสานกับกลวิธีการนำเสนอแบบคนรุ่นใหม่ ที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ ได้ง่าย ช่วยให้สามารถอ่านหนังสือเล่มนี้ได้อย่างสนุกไม่เหมือนกับการอ่านหนังสือธรรมะโดยทั่วไป และช่วยให้ผู้อ่านเกิดมุมมองใหม่ในการศึกษาคำสอนทางศาสนาแบบเซน

5. ข้อเสนอแนะ

ผู้อ่านควรศึกษาข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพิ่มเติมโดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ใหม่ที่เรียกว่า ควอนตัมฟิสิกส์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจองค์ความรู้เรื่อง เซน พร้อมทั้งปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตแบบคนรุ่นใหม่ในสังคมปัจจุบัน

ข้อเด่น

1. หนังสือเรื่อง “รู้ Zen ผ่าน Science” มีความน่าสนใจในการใช้ศัพท์ภาษา จากผู้เขียนมีความหลากหลายในด้านภาษา
2. เป็นการให้แนวคิดที่ดีน่าสนใจเนื้อหา บ่งบอกถึงการปฏิบัติตนและการแสวงหาความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา
3. เป็นหนังสือที่อ่านง่ายให้มีความน่าสนใจในการถ่ายทอดในวิธีการสมัยใหม่

ข้อควรพัฒนา

1. ส่วนปกของหนังสือ “รู้ Zen ผ่าน Science” มองแล้วไม่เด่นมาก จึงทำให้ผู้ที่สนใจอ่านหนังสือมาสนใจอ่านน้อย
2. ใช้ศัพท์ในทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เชิงลึก จนทำให้ผู้อ่านในแต่ละกลุ่มคนไม่เข้าใจความหมายของศัพท์นั้น ๆ
3. ในส่วนเนื้อหาในแต่ละบท อ่านแล้วเข้าใจถึงความหมายที่สื่อออกมา บางบทอ่านแล้วสื่อถึงความหมายที่ค่อนข้างเข้าใจยาก

เอกสารอ้างอิง

- ชูสุกิ, ดี. ที. (2418-2419). **เซนกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น**. [Zen and Japanese Culture] (จำนงค์ ทองประเสริฐ, ผู้แปล). (2 เล่ม). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พจนานุกรมศัพท์สันติ. (2442). **วิถีแห่งเต๋า**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- มหาวิทยาลัย ชาญบาลี. (2440). **พระวิสุทธิธรรมรค เล่มเดียวจบ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อำนวยสาสน์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย. (2439). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2449). **รู้ Zen ผ่าน Science**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สุวรรณ สภาอานันท์. (2443). **ภูมิปัญญาวิชาเซน : บทวิเคราะห์คำสอนปรมาจารย์โดเก็น**. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- Hoover, Thomas. (1978). **Zen Culture**. London: Routledge & Kegan Pual.